

Identifying the Components of the Islamic Schools Teachers' Educational-Behavioral Evaluation: A Case study of *Tollou* Schools in Tehran (a Qualitative Study)

■ Leila Ghoraiian¹ ■ Asghar Zamani²

- **Objective:** This study was conducted to identify the components of the Islamic schools teachers' educational-behavioral evaluation.
- **Method:** This is an applied study done through a qualitative method. The statistical population of the study was all experts, including the theoretical experts in the field of the teachers' educational-behavioral evaluation and the experimental experts in the field of the teachers' educational-behavioral evaluation, at the *Tollou* Islamic schools, who were selected by *targeted sampling*. The research tool was a semi-structured interview. After interviewing 10 sample members for this study, the theoretical saturation in the answers was obtained. Thematic coding method was used to analyze the data.
- **Finding:** According to the results of the effective components relating to the Islamic schools teachers' educational-behavioral evaluation at the *Tollou* Islamic schools, 69 components as characteristics were extracted: morality, personality, speciality, teaching skills, educational evaluation, psychological action, and classroom management. 19 strategies were also extracted and divided into educational and behavioral strategies.
- **Conclusion:** The most important consequences of identifying the components of the teachers' educational-behavioral evaluation are educational innovation, control and supervision, and evaluation.

Keywords: education, behavior, teachers' evaluation, educational-behavioral evaluation, Islamic school

- **Citation:** Leila Ghoraiian, Asghar Zamani.(2021). Identifying the Components of the Islamic Schools Teachers' Educational-Behavioral Evaluation: A Case study of *Tollou* Schools in Tehran (a Qualitative Study), *Applied Issues in Islamic Education*,6(3):81-102.

Received: 2021/07/26

Accepted: 2021/07/26

1. An MA in Educational Management, the Faculty of Educational Sciences, Electronic Branch, Azad University, Tehran, Iran.
E-mail leila.ghoraiian@gmail.com 0000-0001-6407-8198
2. **Corresponding Author:** A Assistant Professor, the Department of Higher Education Management, the Institute for Research and Planning in Higher Education, Tehran, Iran.
E-mail Ofogh557@yahoo.com. 0000-0001-5818-3303

شناسایی مؤلفه‌های ارزیابی آموزشی- رفتاری معلمان و دبیران مدارس اسلامی: مورد مطالعه مدارس طلوع شهر تهران (یک مطالعه کیفی)

لیلا قرائیان* ■ اصغر زمانی**

چکیده

- هدف: این پژوهش با هدف شناسایی مؤلفه‌های ارزیابی آموزشی- رفتاری معلمان و دبیران مدارس اسلامی طلوع انجام شد.
- روش: پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی است که به روش کیفی انجام شده است. جامعه آماری پژوهش کلیه صاحب‌نظران، اعم از خبرگان نظری در حوزه ارزیابی آموزشی- رفتاری معلمان و خبرگان تجربی در حوزه ارزیابی آموزشی- رفتاری معلمان مدارس اسلامی طلوع بودند که به روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شده‌اند. ابزار پژوهش مصاحبه نیمه ساختار یافته بود. اعضای نمونه در این پژوهش پس از مصاحبه با ۱۰ نفر، اشباع نظری در پاسخ‌ها به دست آمد. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش کدگذاری تماتیک استفاده گردید.
- یافته‌ها: بر اساس نتایج مؤلفه‌های مؤثر در رابطه با ارزیابی آموزشی- رفتاری معلمان و دبیران مدارس اسلامی طلوع، ۶۹ مؤلفه به صورت ویژگی‌های: اخلاقی و شخصیتی، تخصصی، مهارت‌های تدریس، ارزیابی آموزشی، کنش روانشناسانه و مدیریت کلاس استخراج شد. ۱۹ راهکار، نیز به صورت راهکارهای آموزشی و راهکارهای رفتاری استخراج و تقسیم‌بندی شدند.
- نتیجه‌گیری: از پیامدهای مهم شناسایی مؤلفه‌های ارزیابی آموزشی- رفتاری معلمان و دبیران: نوآوری آموزشی، کنترل و نظارت و ارزشیابی است.

واژگان کلیدی: آموزش، رفتار، ارزیابی معلمان، ارزیابی آموزشی- رفتاری، مدارس اسلامی.

■ تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۵/۰۴

■ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۸/۱۳

* کارشناسی ارشد، مدیریت آموزشی، دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه آزاد واحد الکترونیکی، تهران، ایران.

E-mail: leila.ghoraian@gmail.com ID 0000-0001-6407-8198

** نویسنده مسئول: نویسنده مسئول: استادیار گروه مدیریت آموزش عالی، مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی، تهران، ایران.

E-mail: Ofogh557@yahoo.com ID 0000-0001-5818-3303

مقدمه و بیان مسأله

در دنیای امروز مهم‌ترین وظیفه آموزش، قرار دادن فرد در اجتماع از طریق رشد دادن حس مسئولیت شخصی است، به چنین شیوه‌ای که اجتماع نتایج آن را بیش از مجموع افرادی که در بر دارد، نشان دهد (Lee, 2019). آموزش و پرورش هر کشوری سهم مهم و اساسی در سرنوشت اجتماعی و سیاسی و فرهنگی آن کشور دارد. تقویت بنیة علمی و تربیتی کشور، انتقال فرهنگ به آیندگان و حفظ میراث گذشتگان، تقویت اراده ملی، ایجاد بینش سیاسی صحیح، برقراری روابط اجتماعی، تقویت پایه‌های اقتصادی، همه از جمله کارکردهای نظام تربیتی است که مدرسه می‌تواند در رسیدن به آنها نقش مهمی داشته باشد (عبدالحسینی، ۱۳۹۵). مدارس اسلامی در نظام آموزش و پرورش پدیده‌ای نوظهور بود که مبتنی بر نیازهای فرهنگی جامعه ایران در این کشور تأسیس شد تا دانش‌آموزان ضمن آموختن علوم غیردینی و تخصصی، به آموزش مسائل دینی همچون احکام، اخلاق و قرآن نیز بپردازند (شکوری و دارا، ۱۳۹۱). مهم‌ترین رسالت نظام مدارس اسلامی برنامه‌ریزی برای رشد و پرورش انسان‌هایی مؤمن و عامل به تعالیم اسلام است. انجام این رسالت بالندگی، دوام و استكمال نظام اسلامی را به دنبال دارد و بستری فراهم می‌کند تا آحاد جامعه وظایفی را که خداوند برای آنها معین فرموده، انجام دهند و به سوی فلاح و رستگاری گام بردارند (سعیدی‌رضوانی، امین‌خندقی، باغگلی و محمدی‌چابکی، ۱۳۹۵). مدارس اسلامی مانند بیشتر مدارس دینی، خواهان خدمت‌کردن به سه هدف آموزش دینی، آموزش اجتماعی- فرهنگی و آموزش علمی هستند (خادمی‌فرد، عباس‌پور و حسین‌زاده، ۱۳۹۴).

فراهم‌ساختن این امکانات و ایجاد تغییرات یادشده برای بروز خلاقیت، پویایی، نوآوری و نشاط در مدرسه‌ها ضرورت دارد (Stacey, Talbot, Buchanan & Mayer, 2020) از این‌رو تمرکز قدرت اداره سازمان‌های آموزشی و پرورشی در دست افرادی که متعلق به یک گروه سیاسی خاص هستند و صلاحیت اخلاقی و علمی و تجربی لازم را ندارند کاری غیراخلاقی و برای جامعه زیان‌بار است (میرکمالی و حاج‌خزیمه، ۱۳۹۵: ۱۰). یکی از مهم‌ترین اجزائی که نظام آموزش و پرورش بر پایه آن استوار بوده معلم است؛ به طوری که اثربخشی آموزشی تا حدود زیادی به اثربخشی معلم بستگی دارد

(قهرمانی فرد و سیدعباس زاده، ۱۳۹۵: ۲۸). معلمان مهم‌ترین و مؤثرترین عامل در مدرسه شناخته شده و در برابر عملکرد شغلی خود و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان و اعمال هدفمند در سازمان مسئول می‌باشند (Baldauf, Cravens & Binder, 2003). بنابراین، معلمان باید مطابق با نیازهای دانش‌آموزان و یادگیری بهتر آنان تلاش کرده، و به فرصت‌های محیطی و شرایط بومی منطقه توجه خاصی کنند. معلمان باید در به‌کارگیری روش‌های متنوع یادگیری تبحر داشته باشند روش‌های آموزشی به‌کارگرفته شده باید به ارتقاء درک و تفکر کمک کند (حاجی تبار فیروزجایی، جام‌گوهری و میرعربرضی، ۱۳۹۹: ۶۷). عملکرد معلمان در کلاس‌های درس و سایر محیط‌های دیگر یادگیری، تحت تأثیر عواملی هم‌چون نگاه آن‌ها به تدریس، باورهایشان درباره موضوع درسی، دانش آن‌ها از موضوع، مهارت‌های حرفه‌ای‌شان در سازماندهی و مدیریت ویژگی‌های شخصی آن‌ها، ادراک‌شان از وضعیت موجود، رفتارهای تدریس و موقعیتی که در آن تدریس می‌کنند، قرار می‌گیرد (Ellis & Loveless, 2003).

از این‌رو نظام‌ها و مراکز آموزشی، نیازمند نوعی نظام ارزیابی هستند که قابلیت اثربخشی در سیاستگذاری‌ها و راهبردهای کلان را داشته باشد. پس می‌توان نتیجه گرفت؛ برای این که برنامه‌های آموزشی از کیفیت بالایی برخوردار باشند، ارزشیابی از آن، امری ضروری است تا بتوان به‌وسیله آن، کیفیت و شایستگی آموزش را مورد ارزیابی قرار داد و نقاط قوت برنامه درسی را مشخص کرد (شعبانی، ناطقی و فقیهی، ۱۳۹۷). متخصصان ارزشیابی آموزشی معتقدند هر برنامه یا فرایند آموزشی - رفتاری از ابتدا باید شامل یک سازوکار مناسب ارزشیابی باشد (عبدالملکی، نصیری بنی‌ولیک و افضل، ۱۳۹۹: ۱۰۵). برای ارزیابی مؤلفه‌های آموزشی- رفتاری بیان شده، از روش‌ها و الگوهای مختلفی استفاده می‌شود. یکی از مهم‌ترین این الگوها، الگوی اعتبارسنجی می‌باشد. این الگو معروف‌ترین مدل ارزیابی نظام‌های آموزشی در جهان است. در این الگو، شاخص‌های عناصر مختلف نظام آموزشی در دو مرحله «ارزیابی درونی» و «ارزیابی برونی» تدوین می‌شود. بر این اساس ابتدا عوامل مشخص می‌شوند سپس ملاک‌ها و شاخص‌های آن تعیین خواهد شد (فرمهبینی فراهانی، کشاورز زاده و نصیری، ۱۳۹۲). بنابراین داشتن الگوی ارزیابی دقیق و منطقی می‌تواند راهنمایی برای پیاده‌سازی ارزش‌های فرهنگی، آموزشی، توسعه حرفه‌ای، توسعه اجتماعی،

توسعه اقتصادی، شفاف‌سازی ماهیت، افزایش کیفیت و بهبود عملکرد باشد (کریمی، نوه‌ابراهیم، حسن پور و موسی‌پور، ۱۳۹۹: ۲۵۶). از این‌رو هدف ارزیابی آموزشی-رفتاری معلمان، شناسایی نقاط قوت و ضعف در جهت بهبود مؤلفه‌های آموزشی-رفتاری معلمان و رسیدن به پیشرفت حرفه‌ای است و اینکه اطمینان حاصل شود که معلمان بهترین عملکرد را برای بهبود کارایی دانش‌آموزان انجام می‌دهند. زیرا ارزیابی می‌تواند موجب بهبود فرآیند آموزش باشد و نتایج آن برای شناسایی نیازهای آموزشی استفاده شود (Santiago & Benavide, 2009). ارزیابی با هدف بررسی مؤلفه‌های آموزش-رفتاری معلمان با آگاه نمودن معلمان از عملکرد خود، در جهت جایگزین ساختن رفتارهای مناسب و حذف رفتارهای منفی خواهند داشت و این امر نه تنها کارایی معلمان را موجب خواهد شد، بلکه مسئولیت‌پذیری و رشد شخصی در جهت یک رابطه متعادل بین دانش‌آموزان و رشد حرفه‌ای معلم و بهبود او ایجاد می‌کند (Buchanan, Harb & Fitzgerald, 2020).

یکی از این مؤسساتی که برای نیل به این نوع تعلیم و تربیت، مشغول به فعالیت می‌باشد، مؤسسه‌ی فرهنگی طلوع است که در سال ۱۳۵۸ (در مقطع ابتدایی) با هدف تربیت دخترانی متدین، متخلق به اخلاق اسلامی و مادرانی مدیر و مدبر برای نسل آینده این سرزمین، توسط عده‌ای از خیرین، متدینین و فرهنگ‌دوستان با ایمان تأسیس گردید. در حال حاضر در مقاطع پیش دبستان دو ۸۲ دانش‌آموز، دبستان ۲۸۷ دانش‌آموز، در متوسطه اول ۱۵۰ دانش‌آموز و در متوسطه دوم ۱۴۴ دانش‌آموز در رشته‌های علوم انسانی، ریاضی و تجربی مشغول به تحصیل هستند. مؤسسه فرهنگی طلوع با بهره‌گیری از معلمان با تجربه و همیاری انجمن دانش‌آموختگان در کنار هم ترکیبی از تجربه و دانش تخصصی و به روز را ایجاد کرده است. مأموریت طلوع کشف، پرورش و هدایت استعدادهای همه‌جانبه دانش‌آموزان به‌منظور استقرار و پیمودن مسیر کمال و قرب الهی است (مؤسسه فرهنگی طلوع، Tollou.ir).

درباره اسلامی بودن مدارس ارائه توضیحاتی الزامی است و آن اینکه، اسلامی بودن مدارس به معنای عام آن، اشاره به تطوّر تاریخی نهاد مدرسه در ایران دارد. بنابراین منظور از مدارس اسلامی در این پژوهش، آن دسته از مدارس طلوع است که در دوره خاصی از تاریخ یعنی در سال ۱۳۵۸ بر اساس

احساس نیاز قشر متدین شکل گرفته و بر اساس کارکردهایش برای جامعه تاکنون توانسته به حیات خود ادامه دهد. از این‌رو شناسایی مؤلفه‌های ارزیابی آموزشی- رفتاری معلمان و دبیران مدارس طلوع، می‌تواند هدایت‌گر رفتار، کردار و اندیشه‌های معلمان و دبیران به سمت ارزش‌های اسلامی و منعکس‌کننده باورها و اولویت‌های مدارس از جنبه‌های اخلاقی و رفتاری باشد. بنابراین با توجه به اهمیت نظام آموزشی و نقش بسیار بالای مدارس طلوع در تعلیم و تربیت اسلامی و لزوم اصلاح و تحول در این نظام آموزشی برای حفظ پویایی و بالندگی مدارس، ضرورت دارد که شایستگی‌های رفتاری آموزشی را بسنجیم و نقاط ضعف و قوت آن را یافته و با برنامه‌ریزی، نقاط ضعف را برطرف نموده و کارایی برنامه‌های آموزشی این مدارس را بهبود بخشیم، چرا که ارزشیابی فرایندی است علمی، نظام‌یافته و اصولی که با جمع‌آوری اطاعات در مورد کلیت برنامه و عملکرد آن می‌تواند هدایت، تصمیم‌گیری و کارایی اجزای مختلف آموزش را مورد تحلیل قرار دهد. بنابراین این پژوهش به دنبال این است که، ضمن شناسایی مؤلفه‌های ارزیابی آموزشی - رفتاری معلمان مدارس طلوع، راهکارهایی را هم پیشنهاد دهد.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

آموزش از رفتارهایی است که افراد بشر مدام به صورت مستقیم یا غیرمستقیم به آن مبادرت می‌ورزند. آنچه آموزش نوین را از تعلیم و تربیت سنتی مشخص و متمایز می‌کند، تغییر فکر تربیت آغازی به آموزش مداوم در طول زندگی است (سمیعی زفرقندی، ۱۳۹۳: ۱۳۶). در این راستا اگر کارکنان دارای دانش، اطلاعات، مهارت‌های لازم و مناسب نباشند، سازمان را با مشکلات و موانع مالی و اداری مواجه خواهند کرد. آموزش و توسعه باعث می‌شود تا کارکنان توانایی‌های بیشتری را کسب کنند به این معنا که آنها می‌توانند مسئولیت بیشتری را بپذیرند (به رخ، ۱۳۹۸: ۲۴). سابقه ارزیابی آموزشی چندان طولانی نیست. به تدریج نیاز به ارزشیابی فعالیت‌ها و تعیین اثربخشی و کارآمدی برنامه‌های عمومی و ضرورت داوری درباره موفقیت برنامه‌های آموزشی احساس شد (رضایی شریف آبادی، ۱۳۹۵، عزتی، دیالمه و افضل‌ی قادی، ۱۳۹۸،

گورزی، دیالمه، احمدی زمانی، ۱۳۹۸). ارزیابی آموزشی بیانگر این است که معلمان در بافت تدریس دروس مختلف باید بر اصول و روش‌های ارزیابی بهینه در کلاس درس و متناسب با موضوعات مختلف آموزشی تسلط داشته باشند. این ملاحظات دارای زیر مؤلفه‌های متنوع ارزیابی؛ تعیین هدف‌های یادگیری قابل تحقق و متناسب با توانایی شاگردان، به‌کارگیری روش‌های ارزشیابی متناسب با اهداف آموزشی، فعالیت تکمیلی متنوع و مناسب برای دانش‌آموزان، ارائه بازخورد دقیق و فوری به دانش‌آموزان هستند (قلی‌زاده، قنبری‌طلب و قنبری، ۱۳۹۱). از جمله مقوله‌های ارزیابی معلمان از نظر آموزشی، انتقال شیوا، ساده و شفاف موضوعات درسی، به‌کارگیری روش‌های تدریس مناسب با موضوع؛ سازماندهی و ساختار مناسب در ارائه مطالب؛ استفاده از وسایل کمک آموزشی در فرآیند تدریس؛ درگیر کردن فعال دانش‌آموزان در موقعیت یادگیری؛ به‌کارگیری روش‌های تدریس فعال و... در کلاس است (سبحانی‌نژاد و زمانی‌منش، ۱۳۹۱). مهارت‌های رفتاری نیز، مجموعه‌ای از ارتباط‌های هدفمند، به هم مرتبط و متناسب با وضعیت خاص هستند که آموختنی بوده و تحت کنترل فردی می‌باشند. در تعریف (Schlundt & McFall, 1985)، مهارت‌های ارتباطی همان فرآیندهای مرکبی است که فرد را قادر می‌سازد به‌گونه‌ای رفتار کند که دیگران او را باکفایت تلقی کنند پس مهارت‌ها، توانایی‌های لازم برای انجام رفتارهای هدفمند و موفقیت‌آمیز هستند (کریمی و فیاض، ۱۳۸۹). از این‌رو مهم‌ترین مهارتی که یک معلم نیاز دارد، درواقع این مهارت پیش‌نیاز یا پایه سایر مهارت‌های روان‌شناختی دیگر می‌باشد مهارت رفتاری اوست؛ زیرا ایجاد ارتباط تنها وسیله دریافت اطلاعات از دانش‌آموزان است. سوء برداشت‌ها و سوء تفاهم‌ها فقط از طریق برقراری ارتباط سالم تصحیح می‌شود. ارزیابی رفتاری نیز بیانگر این است که معلمان در فرآیند تدریس از ویژگی‌های رفتاری و ذهنی یادگیرندگان شناخت و دانش داشته باشند. این ملاحظات دارای زیر مؤلفه‌های استفاده از منابع انگیزشی، توجه به تفاوت‌های فردی شاگردان، آشنایی با پیشینه تحصیلی و هوشی دانش‌آموزان، مهارت ترغیب به یادگیری، استفاده مناسب از راهبردهای تشویق و تنبیه، آموزش و به‌کارگیری راهبردهای شناخت و فراشناخت هستند (میرشاه‌جعفری، شریف و قاسمی‌تادوانی، ۱۳۹۰). از جمله مؤلفه‌های ارزیابی معلمان از نظر رفتاری مؤلفه‌های شوخ طبعی و بشاشیت رفتاری، اعتماد به نفس،

علاقه و اشتیاق معلم به دانش آموزان و عمل آموزش؛ وقت شناسی؛ نوع پوشش و ظاهر معلم، احترام گذاشتن به شاگردان، تعهد و مسئولیت‌پذیری، رعایت عدالت در بین شاگردان؛ سعه صدر اشاره کرد (وحدانی، محرم‌زاده و سیدعامری، ۱۳۹۱).

چناری، بهمنی و برکت (۱۳۹۹) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که مدیریت و رهبری یکی از مؤلفه‌های سنجش کیفیت آموزشی معلمان مدارس جهت ارزیابی آموزشی-رفتاری است. ماجدی، نادری و سیف‌نراقی (۱۳۹۸) در تحقیق خود به این نتیجه دست یافتند که مدیریت کلاس درس از طرف معلمان از مؤلفه‌های مهم ارزیابی آموزشی است. تقی‌پورظهیر، طاهری و جعفری (۱۳۹۷) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که، مؤلفه‌های ارزیابی آموزشی-رفتاری معلمان مدیریت، اخلاق و شخصیت بود. مظاهری و انصاری‌زاده (۱۳۹۷) در پژوهشی اعلام کردند دانش، نگرش، مهارت و توانایی معلمان از مهم‌ترین مؤلفه‌های ارزیابی آموزشی معلمان است. فرخ‌نژاد و پیردادیان (۱۳۹۰) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که رعایت مقررات آموزشی، نحوه تعامل دانش‌آموز با معلم، میزان استفاده از تکنولوژی آموزشی، رضایت از نتایج ارزشیابی، میزان آگاهی از اهداف ارزشیابی و کیفیت فرآیند تدریس-یادگیری در ارزیابی آموزشی-رفتاری معلمان مهم هستند. آموزش و پرورش گرجستان (۲۰۱۶)، نشانگرهای کلیدی ارزیابی عملکرد آموزشی-رفتاری در حوزه مدارس ابتدایی را در ۹ مؤلفه برنامه‌درسی، آموزش، ارزشیابی، برنامه‌ریزی، رهبری، رشد و یادگیری، محیط و جامعه، فرهنگ و برنامه‌های فوق‌درسی شناسایی کرده است. در مجموع با توجه به بررسی‌های صورت گرفته، مشخص گردید، در این زمینه تاکنون پژوهشی انجام نشده است، لذا ضروری است چنین تحقیقاتی در جهت شناسایی مؤلفه‌های ارزیابی آموزشی-رفتاری معلمان و دبیران مدارس صورت پذیرد.

سؤال‌های پژوهش

۱. چه مؤلفه‌هایی در رابطه با ارزیابی آموزشی-رفتاری معلمان و دبیران مدارس اسلامی طلوع وجود دارد؟
۲. چه راهکارهایی موجب بهبود ارزیابی آموزشی-رفتاری معلمان و دبیران مدارس طلوع می‌گردد؟

روش‌شناسی پژوهش

مطالعه حاضر پژوهشی کاربردی است که به روش کیفی انجام شده است. جامعه آماری پژوهش کلیه صاحب‌نظران، اعم از خبرگان نظری در حوزه ارزیابی آموزشی - رفتاری معلمان و خبرگان تجربی در حوزه ارزیابی آموزشی - رفتاری معلمان مدارس اسلامی طلوع بودند که دارای سوابق علمی، پژوهشی و اجرایی بوده و شناخت کافی در زمینه ارزیابی را داشتند. از این رو نمونه این پژوهش شامل خبرگان نظری و تجربی بودند که در مدارس طلوع دارای سمت‌های مختلفی بوده و کار ارزیابی معلمان را انجام می‌دادند، که به صورت نمونه‌گیری هدفمند تا رسیدن به اشباع نظری که در این پژوهش ۱۰ نفر بود، برای مصاحبه انتخاب شدند (زیرا داده‌های حاصل از مصاحبه از نفر ۹ام به بعد تکراری بوده و به اصطلاح به اشباع نظری رسیده بودند، اما جهت اطمینان بیشتر از این مصاحبه‌ها تا نفر دهم ادامه پیدا کرد). ابزار پژوهش برای جمع‌آوری اطلاعات و داده‌ها، مصاحبه از نوع مصاحبه نیمه ساختاریافته بوده است که به صورت انفرادی و بر مبنای بررسی ادبیات نظری به شکل حضوری انجام شد. از آنجا که این پژوهش به صورت کیفی و از روش مصاحبه نیمه ساختار یافته جهت گردآوری داده‌ها استفاده شد است، لذا به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها روش کدگذاری تماتیک مورد استفاده قرار گرفت. در این روش از بررسی گزاره‌های کلامی مصاحبه شونده‌گان در قالب مصادیق عینی، استعارات، و مفاهیم شروع شده و با قرائت چندین باره به مفاهیم اولیه و مقوله‌های مرتبط می‌رسید. در واقع، بعد از مطالعه متن هر یک از مصاحبه‌ها، قسمت‌هایی که با توجه به سؤالات پژوهش و اهداف تحقیق می‌توانست به‌عنوان یک کد اولیه در نظر گرفته شود مشخص شده و به‌عنوان مفهوم اولیه انتخاب می‌گردید. در ادامه، مفاهیم اولیه در طبقه‌های بالاتر که دارای اشتراک بودند، در قالب مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده ارزیابی آموزشی - رفتاری معلمان تعریف می‌شد و در نهایت مؤلفه‌ها در ابعاد اصلی شکل‌دهنده ارزیابی آموزشی - رفتاری معلمان طبقه‌بندی شدند.

جدول ۱. مشخصات جامعه آماری و مشارکت کنندگان بخش مصاحبه پژوهش

جامعه آماری در این پژوهش کلیه خبرگانی نظری و تجربی بودند که در زمینه ارزیابی آموزشی- رفتاری مدارس اسلامی طلوع دارای شناخت کافی بوده و مؤلف کتاب و مقالات علمی در زمینه ارزیابی می‌باشند و در مدارس طلوع دارای سمت‌های مختلفی هستند که کار ارزیابی را انجام می‌دهند.				
شماره	جنسیت	تحصیلات	سمت شغلی	سنوات خدمت
خبره ۱	زن	دکترای تکنولوژی آموزشی	عضو هسته پژوهشی یادگیری دانشگاه علامه طباطبائی	۲۶
خبره ۲	مرد	دکترای مدیریت آموزش عالی	عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی	۱۶
خبره ۳	مرد	کارشناسی ارشد علوم تربیتی	قائم مقام مؤسسه طلوع	۲۷
خبره ۴	زن	کارشناسی ارشد مدیریت اجرایی - استراتژیک	مدیریت پیش دبستانی طلوع	۱۳
خبره ۵	زن	کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی	مدیرکل آموزش مؤسسه طلوع	۳۵
خبره ۶	زن	دکترای برنامه‌ریزی آموزشی	مدرس آموزش عالی فرهنگیان	۳۰
خبره ۷	زن	کارشناسی زیست‌شناسی سلولی مولکولی	معاونت آموزشی - اجرایی متوسطه دوم طلوع	۱۸
خبره ۸	مرد	کارشناس ابتدائی	بازرس اداره کل آموزش و پرورش	۴۰
خبره ۹	زن	کارشناس ارشد مدیریت آموزشی	مدیریت دبستان طلوع	۲۵
خبره ۱۰	زن	دکترای فلسفه تعلیم و تربیت	مدیریت متوسطه طلوع	۳۵

یافته‌های پژوهش

در این مرحله پژوهشگر داده‌های گردآوری شده از مصاحبه‌ها را بررسی کرده و سعی شده مفاهیمی از عمق مصاحبه‌ها استخراج کند. همان‌گونه که از نتایج تحلیل تماتیک مصاحبه‌ها مشاهده می‌شود، در مرحله اولیه کدگذاری و استخراج مفاهیم اولیه، تعداد ۶۹ مفهوم به صورت کدهای اولیه شناسایی گردید.

جدول ۲. مفاهیم اولیه استخراج شده در مرحله اول کدگذاری تحلیل تماتیک

ردیف	مفاهیم اولیه کدگذاری تحلیل تماتیک
۱	به کارگیری شیوه‌های مناسب و مؤثر تربیتی برای ایجاد و تقویت رفتار مثبت دانش‌آموزان
۲	رعایت نظم در شروع و خاتمه کلاس و تسلط بر اداره کلاس با مشارکت دانش‌آموزان
۳	همکاری با مدیر مدرسه در تنظیم برنامه‌های درسی و کلاسی
۴	تلاش برای ایجاد شوق و دلبستگی به دین و دانش
۵	برخورداری از انگیزه قوی، جدیت، یویایی و نشاط همراه با صبر و تحمل بالا
۶	همکاری با مسئولین واحد آموزشی در برگزاری امتحانات در حیطه وظایف شغلی
۷	رعایت قوانین، مقررات و سلسله مراتب اداری
۸	رعایت شعائر اسلامی و هنجارهای جامعه و گسترش و تقویت اخلاق اسلامی در محیط کار
۹	توجه به حضور به موقع در محل کار و شرکت مؤثر در جلسات
۱۰	برخورداری از روحیه انتقادپذیری
۱۱	تحمل عقاید نو و غیرعادی دانش‌آموزان
۱۲	رضایت‌مندی از مدیر و همکاران و محیط کار
۱۳	مسئول دانستن خود در قبال آینده جامعه و دانش‌آموزان
۱۴	تقدیر و تشکر از زحمات و موفقیت‌های خود در محیط کاری از طرف مدیر و مسئولان
۱۵	میزان پذیرفتن اشتباهات خود
۱۶	ابداع روش‌ها و یا شیوه‌های مؤثر در انتقال دانش و مهارت شغلی به دانش‌آموزان
۱۷	رعایت اصول سنجش در انجام ارزشیابی‌ها و طراحی سؤالات امتحانی با توجه به اهداف دوره و پایه
۱۸	رعایت مقررات در تصحیح اوراق امتحانی، ثبت نمرات و تحویل به موقع آنها به دفتر واحد آموزشی
۱۹	شرکت یا همکاری در برگزاری جشنواره‌ها، مسابقات، فعالیت‌های علمی، تربیتی
۲۰	مطالعه کتب و نشریات (مجلات رشد، فصلنامه تعلیم و تربیت)
۲۱	شرکت در جلسات آموزشی و توجیهی مرتبط با وظایف شغلی
۲۲	شرکت در کلاس‌های ضمن خدمت
۲۳	موفقیت در امر تدریس

جدول ۲. (ادامه)

ردیف	مفاهیم اولیه کدگذاری تحلیل تماتیک
۲۴	موفقیت در اجرای وظایف محوله در محیط کاری
۲۵	امکان بروز استعداد در محیط کاری
۲۶	مطالعه و دانش افزایی مداوم و مستمر
۲۷	داشتن روش‌های معین، ارزش‌های مشخص و تکنیک‌های مخصوص به خود
۲۸	ابداع روش‌ها و یا شیوه‌های مؤثر در انتقال دانش و مهارت شغلی به دیگران
۲۹	استفاده از مطالب سازمان‌دهنده شامل مرور کردن مطالب و ایجاد ارتباط مطالب درسی با یکدیگر
۳۰	ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان از طریق فعال کردن آنان در کلاس درس
۳۱	تشویق دانش‌آموزان به ساختن وسایل کمک آموزشی
۳۲	استفاده بجا از انواع رسانه‌های آموزشی، وسایل کارگاهی، آزمایشگاهی و کتابخانه
۳۳	توجه به پرورش مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان
۳۴	همکاری و تلاش برای رفع مشکلات تحصیلی و انضباطی فراگیران
۳۵	ترغیب دانش‌آموزان به مطالعه کتاب‌های غیردرسی در رابطه با درس خود
۳۶	تعیین تکالیف یا ارائه موضوعات تحقیقی در حد توان دانش‌آموزان و کنترل و نظارت بر انجام آنها
۳۷	استفاده از فناوری‌های جدید و هوشمند و وسایل کمک آموزشی متناسب با موضوع درس
۳۸	تسلط به موضوع درس و به‌روز بودن و توانمندی در پاسخگویی به سؤالات درسی با روحیه باز و با حوصله
۳۹	خلاقیت و نوآوری در تدریس و ارائه مطالب جدید و فراتر از کتاب درسی
۴۰	استفاده از طرح درس و رعایت بودجه‌بندی کتاب در طول هفته، ماه و نیمسال
۴۱	ارائه تکالیف درسی یا موضوعات تحقیقی و کنترل و دقت در انجام و بررسی آنها
۴۲	انجام ارزشیابی‌های مستمر از فرآیند یاددهی و یادگیری و ثبت نمرات آنها برای اطلاع مدرسه و اولیا
۴۳	داشتن قدرت بیان و روش تدریس مناسب و توانایی انتقال مطالب
۴۴	برقراری ارتباط بین موضوع درس با زندگی دانش‌آموزان
۴۵	ارائه مطالب پیش‌نیاز درس جدید برای فهم بهتر و پیوستگی مطالب (از ساده به دشوار)
۴۶	دقیق و جدی بودن در طرح سؤالات آزمون و برگزاری و تصحیح اوراق امتحانی و ثبت نمرات در سامانه
۴۷	ارزشیابی مستمر از فرآیند یاددهی، یادگیری و بکارگیری نتایج ارزشیابی برای ارتقاء کیفیت آموزشی و تربیتی

جدول ۲. (ادامه)

ردیف	مفاهیم اولیه کدگذاری تحلیل تماتیک
۴۸	استفاده مناسب از دفاتر کلاسی (ثبت نمرات) و گزارش مستمر از وضعیت تحصیلی و انضباطی تربیتی فراگیران
۴۹	شناسایی و توجه به نیازها و تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان دوره تحصیلی مربوط برای حل مشکلات آموزشی و تربیتی
۵۰	شناسایی تفاوت‌های فردی و توجه به روحیه آنان برای حل مشکلات آموزشی و تربیتی
۵۱	استفاده از انواع شیوه‌های تشویقی و تربیتی (کلامی و غیر کلامی) برای حل مشکلات آموزشی و تربیتی
۵۲	تلاش برای ایجاد محیطی شاداب و بانشاط و داشتن روحیه شوخ طبعی و گشاده‌رویی
۵۳	استفاده از مشارکت دانش‌آموزان در یادگیری بهتر مباحث درسی و شاگرد پروری
۵۴	ایجاد انگیزه و رغبت برای مطالعه و تحقیق در دانش‌آموزان
۵۵	متنوع و جذاب ساختن کلاس درس
۵۶	احساس تعهد، مسئولیت، دلسوزی و احترام متقابل
۵۷	داشتن انگیزه، اعتماد به نفس، شوق و علاقه وافر به تدریس
۵۸	احساس امنیت در کلاس درس و نداشتن ترس از تحقیر، تمسخر شدن و برخورد کردن
۵۹	داشتن رابطه دوستانه با دانش‌آموزان و احترام قائل شدن برای هر یک از آنها
۶۰	به کارگیری شیوه‌های صحیح تشویق و تنبیه
۶۱	ارتباط دادن مطالب درسی با مسائل زندگی و تجارب واقعی شاگردان
۶۲	توجه به تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان در هنگام تدریس
۶۳	قدرت اداره و رهبری کلاس
۶۴	حداکثر استفاده از وقت کلاس برای فعالیت‌های درسی، تشکیل منظم کلاس، ورود و خروج به موقع
۶۵	رعایت موازین دینی، اخلاقی، جایگاه شأن معلمی، آراستگی و پوشش
۶۶	ایجاد محیطی لذت بخش و آرام در کلاس درس همراه با شوخی و تفریح با پرهیز از هرگونه زیاده‌روی دوجانبه
۶۷	داشتن برنامه مدون و زمان بندی شده برای اداره کلاس
۶۸	ایجاد فرصت سؤال برای دانش‌آموزان و تشویق آنها به سؤال کردن
۶۹	ایجاد امکان مشارکت کلیه دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی

در ادامه جهت انسجام بیشتر، تحلیل و تفسیر منسجم‌تر مفاهیم استخراج شده به کدگذاری ثانویه کدهای استخراج شده در قالب مفاهیم ثانویه پرداخته شده است.

جدول ۳. کدگذاری مرحله دوم برای ایجاد مفاهیم ثانویه

مفاهیم ثانویه	مفاهیم اولیه
ویژگی‌های اخلاقی و شخصیتی	۱. به‌کارگیری شیوه‌های مناسب و مؤثر تربیتی برای ایجاد و تقویت رفتار مثبت دانش‌آموزان
	۲. رعایت نظم در شروع و خاتمه کلاس و تسلط بر اداره کلاس با مشارکت دانش‌آموزان
	۳. همکاری با مدیر مدرسه در تنظیم برنامه‌های درسی و کلاسی
	۴. تلاش برای ایجاد شوق و دل‌بستگی به دین و دانش در دانش‌آموزان
	۵. برخورداری از انگیزه قوی، جدیت، پویایی و نشاط همراه با صبر و تحمل بالا
	۶. همکاری با مسئولین و سایر همکاران واحد آموزشی در برگزاری امتحانات در حیطه وظایف شغلی
	۷. رعایت قوانین، مقررات و سلسله مراتب اداری
	۸. رعایت شعائر اسلامی و هنجارهای جامعه و گسترش و تقویت اخلاق اسلامی در محیط کار
	۹. توجه به حضور به موقع در محل کار و شرکت مؤثر در جلسات
	۱۰. برخورداری از روحیه انتقادپذیری
	۱۱. تحمل عقاید نو و غیرعادی دانش‌آموزان
	۱۲. رضایتمندی از مدیر و همکاران و محیط کار
	۱۳. مسئول دانستن خود در قبال آینده جامعه و دانش‌آموزان
	۱۴. تقدیر و تشکر از زحمات و موفقیت‌های خود در محیط‌کاری از طرف مدیر و مسئولان
	۱۵. میزان پذیرفتن اشتباهات خود
ویژگی‌های تخصصی	۱. ابداع روش‌ها و یا شیوه‌های مؤثر در انتقال دانش و مهارت شغلی به دانش‌آموزان
	۲. رعایت اصول سنجش در انجام ارزشیابی‌ها و طراحی سؤالات امتحانی با توجه به اهداف دوره و پایه
	۳. رعایت مقررات در تصحیح اوراق امتحانی، ثبت نمرات و تحویل به موقع آنها به دفتر واحد آموزشی
	۴. شرکت یا همکاری در برگزاری جشنواره‌ها، مسابقات، فعالیت‌های علمی، تربیتی و ...
	۵. مطالعه کتب و نشریات
	۶. شرکت در جلسات آموزشی و توجیهی مرتبط با وظایف شغلی
	۷. شرکت در کلاس‌های ضمن خدمت

جدول ۳. (ادامه)

مفاهیم ثانویه	مفاهیم اولیه	
ویژگی های تخصصی	۸. موفقیت در امر تدریس	
	۹. موفقیت در اجرای وظایف محوله در محیط کاری	
	۱۰. امکان بروز استعداد در محیط کاری	
	۱۱. مطالعه و دانش افزایی مداوم و مستمر	
	۱۲. داشتن روش های معین، ارزش های مشخص و تکنیک های مخصوص به خود	
	۱۳. ابداع روش ها و یا شیوه های مؤثر در انتقال دانش و مهارت شغلی به دیگران	
	مهارت های تدریس	۱. استفاده از مطالب سازمان دهنده شامل مرور کردن مطالب و ایجاد ارتباط مطالب درسی با یکدیگر
		۲. ایجاد انگیزه در دانش آموزان از طریق فعال کردن آنان در کلاس درس
		۳. تشویق دانش آموزان به ساختن وسایل کمک آموزشی
		۴. استفاده بجا از انواع رسانه های آموزشی، وسایل کارگاهی، آزمایشگاهی و کتابخانه
		۵. توجه به پرورش مهارت های اجتماعی دانش آموزان
		۶. همکاری و تلاش برای رفع مشکلات تحصیلی و انضباطی فراگیران
		۷. ترغیب دانش آموزان به مطالعه کتاب های غیر درسی در رابطه با درس خود
۸. تعیین تکالیف یا ارائه موضوعات تحقیقی در حد توان دانش آموزان و کنترل و نظارت بر انجام آنها		
ارزبانی آموزشی	۱. استفاده از فناوری های جدید و هوشمند و وسایل کمک آموزشی متناسب با موضوع درس	
	۲. تسلط به موضوع درس و به روز بودن و توانمندی در پاسخگویی به سؤالات درسی با روحیه باز و با حوصله و علاقه	
	۳. خلاقیت و نوآوری در تدریس و ارائه مطالب جدید و فراتر از کتاب درسی	
	۴. استفاده از طرح درس و رعایت بودجه بندی کتاب در طول هفته، ماه و نیمسال	
	۵. ارائه تکالیف درسی یا موضوعات تحقیقی و کنترل و دقت در انجام و بررسی آنها	
	۶. انجام ارزشیابی های مستمر از فرآیند یاددهی و یادگیری و ثبت نمرات آنها برای اطلاع مدرسه و اولیا	
	۷. داشتن قدرت بیان و روش تدریس مناسب و توانایی انتقال مطالب درسی	
	۸. برقراری ارتباط بین موضوع درس با زندگی دانش آموزان و نیازهای جامعه	
	۹. ارائه مطالب پیش نیاز درس جدید برای فهم بهتر و پیوستگی مطالب (از ساده به دشوار)	
	۱۰. دقیق و جدی بودن در طرح سؤالات آزمون و برگزاری و تصحیح اوراق امتحانی و ثبت نمرات در سامانه	
	۱۱. میزان ارزشیابی مستمر از فرآیند یاددهی، یادگیری و بکارگیری نتایج ارزشیابی برای ارتقاء کیفیت آموزشی و تربیتی	
	۱۲. میزان استفاده مناسب از دفاتر کلاسی و گزارش مستمر از وضعیت تحصیلی و انضباطی تربیتی فراگیران	
	۱۳. میزان شناسایی و توجه به نیازها و تفاوت های فردی دانش آموزان برای حل مشکلات آموزشی و تربیتی آنان	

جدول ۳. (ادامه)

مفاهیم ثانویه	مفاهیم اولیه
کشور و دانشنامه	۱. شناسایی تفاوت‌های فردی و توجه به روحیه آنان برای حل مشکلات آموزشی و تربیتی
	۲. استفاده از انواع شیوه‌های تشویقی و تربیتی (کلامی و غیرکلامی) برای حل مشکلات آموزشی و تربیتی
	۳. تلاش برای ایجاد محیطی شاداب و بانشاط و داشتن روحیه شوخ طبعی و گشاده‌رویی
	۴. استفاده از مشارکت دانش‌آموزان در یادگیری بهتر مباحث درسی و شاگرد پروری
	۵. ایجاد انگیزه و رغبت برای مطالعه و تحقیق در دانش‌آموزان
	۶. متنوع و جذاب ساختن کلاس درس برای دانش‌آموزان
	۷. احساس تعهد، مسئولیت، دلسوزی و احترام متقابل
	۸. داشتن انگیزه، اعتماد به نفس، شوق و علاقه وافر به تدریس
	۹. احساس امنیت در کلاس درس و نداشتن ترس از تحقیر، تمسخر شدن و برخورد کردن
	۱۰. داشتن رابطه دوستانه با دانش‌آموزان و احترام قائل شدن برای هر یک از آن‌ها
	۱۱. به کارگیری شیوه‌های صحیح تشویق و تنبیه
۱۲. ارتباط دادن مطالب درسی با مسائل زندگی و تجارب واقعی شاگردان	
۱۳. توجه به تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان در هنگام تدریس	
مدیریت کلاس	۱. قدرت اداره و رهبری کلاس
	۲. حداکثر استفاده از وقت کلاس برای فعالیت‌های درسی، تشکیل منظم کلاس
	۳. رعایت موازین دینی، اخلاقی، جایگاه شأن معلمی، آراستگی و پوشش
	۴. ایجاد محیطی لذت‌بخش و آرام در کلاس درس همراه با شوخی و تفریح با پرهیز از هرگونه زیاده‌روی دوجانبه
	۵. داشتن برنامه مدون و زمان‌بندی شده برای اداره کلاس
	۶. ایجاد فرصت سؤال برای دانش‌آموزان و تشویق آن‌ها به سؤال کردن
	۷. ایجاد امکان مشارکت کلیه دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی

براساس نتایج جدول (۳)، ۶۹ مفهوم اولیه مستخرج از تحلیل تماتیک مربوط به مصاحبه‌ها در قالب ۶ مفهوم ثانویه طبقه‌بندی و کدگذاری گردید. در مرحله بعد، شش مفهوم تولید شده در فرآیند کدگذاری ثانویه در قالب مقوله‌های کلی یا تم‌های اصلی طبقه‌بندی شدند. مقوله‌های اصلی و نحوه ارتباط آنها با مفاهیم در جدول ۴ درج شده است.

جدول ۴. شکل گیری مقوله‌های اصلی بر اساس تحلیل تماتیک

مفاهیم ثانویه	مقوله کلی (تم اصلی)
<ul style="list-style-type: none"> ● مؤلفه‌های شوخ‌طبعی و بشاشیت رفتاری ● اعتماد به نفس ● علاقه و اشتیاق معلم به دانش آموزان و عمل آموزش ● وقت‌شناسی ● نوع پوشش و ظاهر معلم ● احترام گذاشتن به شاگردان ● تعهد و مسئولیت پذیری ● رعایت عدالت در بین شاگردان 	ویژگی‌های اخلاقی و شخصیتی
<ul style="list-style-type: none"> ● تسلط کامل بر موضوع تدریس ● دانش علمی معتبر و به روز و کارآمد از موضوع درسی ● بیان کاربردی موضوع درسی در زندگی 	ویژگی‌های تخصصی
<ul style="list-style-type: none"> ● انتقال شیوا، ساده و شفاف موضوعات درسی ● به‌کارگیری روش‌های تدریس مناسب با موضوع ● سازماندهی و ساختار مناسب در ارائه مطالب ● استفاده از وسایل کمک آموزشی در فرآیند تدریس ● درگیر کردن فعال دانش آموزان در موقعیت یادگیری ● به‌کارگیری روش‌های تدریس فعال ● فرصت تمرین و تکرار، مطالب در کلاس 	مهارت‌های تدریس
<ul style="list-style-type: none"> ● کاربرد روش‌های متنوع ارزیابی ● تعیین هدف‌های یادگیری قابل تحقق و متناسب با توانایی شاگردان ● به‌کارگیری روش‌های ارزشیابی متناسب با اهداف آموزشی ● فعالیت تکمیلی متنوع و مناسب برای دانش آموزان ● ارائه بازخورد دقیق و فوری به دانش آموزان 	ارزیابی آموزشی
<ul style="list-style-type: none"> ● استفاده از منابع انگیزشی ● توجه به تفاوت‌های فردی شاگردان ● آشنایی با پیشینه تحصیلی و هوش دانش آموزان ● مهارت ترغیب به یادگیری ● استفاده مناسب از راهبردهای تشویق و تنبیه ● آموزش و به‌کارگیری راهبردهای شناخت و فراشناخت 	کنش روان‌شناسانه
<ul style="list-style-type: none"> ● تهیه طرح درس ● تعیین قوانین و مقررات کلاس با کمک دانش آموزان ● نظارت و کنترل بر دانش آموزان با تأکید بر خود نظارتی ● ایجاد جو روانی مناسب بدون تنش و استرس ● شناسایی و کنترل عوامل مزاحم در اجرای برنامه کلاس ● برقراری رابطه سازنده با دانش آموزان با تأکید بر مشارکت همه دانش آموزان 	مدیریت کلاس

در جدول (۴)، به مقوله‌های اصلی استخراج شده بر اساس کدگذاری اولیه و ثانویه پرداخته شده است. در فرآیند طبقه‌بندی و کدگذاری مفاهیم ممکن است تشابه لغوی بین مفاهیم وجود داشته باشد و یا یک مفهوم را بتوان در دو یا چند طبقه قرار داد. به وجود آمدن چنین مسائلی در تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی طبیعی است و از نقطه نظر روش‌شناسی تحلیل تماتیک تشابه لغوی بین برخی مفاهیم و مقوله‌های بدست آمده ایرادی ندارد. و یک مفهوم را براساس نزدیک‌ترین ارتباطی که با هر کدام از تم‌های اصلی دارد می‌توان طبقه‌بندی کرد.

۲. چه راهکارهایی موجب بهبود ارزیابی آموزشی - رفتاری معلمان و دبیران مدارس طلوع می‌گردد؟

جدول ۵. راهکارهای اولیه استخراج شده در مرحله اول کدگذاری تحلیل تماتیک

ردیف	راهکارهای اولیه کدگذاری تحلیل تماتیک
۱	توجه در به‌کارگیری شیوه‌های مناسب و مؤثر تربیتی برای ایجاد و تقویت رفتار مثبت در دانش‌آموزان
۲	رعایت نظم در شروع و خاتمه کلاس و تسلط بر اداره کلاس با مشارکت دانش‌آموزان
۳	توجه و اهمیت به همکاری با مدیر مدرسه، در تنظیم برنامه‌های درسی و کلاسی
۴	اهمیت به همکاری با مسئولین و سایر همکاران واحد آموزشی در برگزاری امتحانات، در حیطه وظایف شغلی
۵	توجه و اهمیت به حضور به موقع در محل کار و شرکت مؤثر در جلسات
۶	اهمیت قائل بودن به میزان استفاده مناسب از دفاتر کلاسی و گزارش مستمر از وضعیت تحصیلی
۷	اهمیت به تقدیر و تشکر از زحمات و موفقیت‌های خود در محیط‌کاری، از طرف مدیر و مسئولان
۸	دقت به رعایت مقررات، در تصحیح اوراق امتحانی، ثبت نمرات و تحویل به موقع آنها به دفتر واحد آموزشی
۹	توجه به میزان ارزشیابی مستمر از فرآیند یاددهی-یادگیری و بکارگیری نتایج ارزشیابی برای ارتقاء کیفیت آموزشی و تربیتی
۱۰	اهمیت دادن به تفاوت‌های فردی و توجه به روحیه دانش‌آموزان برای حل مشکلات آموزشی و تربیتی
۱۱	اهمیت و توجه به ابداع روش‌ها و یا شیوه‌های مؤثر در انتقال دانش و مهارت‌های شغلی به دیگران
۱۲	اهمیت قائل بودن به شرکت یا همکاری در برگزاری جشنواره‌ها، مسابقات و فعالیت‌های علمی
۱۳	اهمیت و توجه به همکاری و تلاش برای رفع مشکلات تحصیلی و انضباطی فراگیران
۱۴	اهمیت و توجه به شرکت در جلسات آموزشی و توجیهی مرتبط با وظایف
۱۵	برفایده دانستن حضور در کلاس‌های ضمن خدمت
۱۶	توجه، دقت و جدیت در طرح سؤالات آزمون، برگزاری و تصحیح اوراق امتحانی و ثبت نمرات
۱۷	مرور کردن مطالب و ایجاد ارتباط مطالب درسی با یکدیگر، توسط معلمان و دبیران مدارس طلوع
۱۸	اهمیت قائل بودن در ایجاد فرصت و تشویق، برای سؤال کردن دانش‌آموزان
۱۹	توجه به مرتبط نمودن مطالب درسی با مسائل زندگی و تجارب واقعی شاگردان

همان گونه که از نتایج تحلیل تماتیک مصاحبه‌ها مشاهده می‌شود، در مرحله اولیه کدگذاری و استخراج مفاهیم اولیه، تعداد ۱۹ راهکار به صورت کدهای اولیه شناسایی گردید.

جدول ۶. کدگذاری مرحله دوم برای ارائه راهکارها در مرحله ثانویه

ردیف	راهکارهای مرحله ثانویه کدگذاری تحلیل تماتیک
۱	اهمیت به تقدیر و تشکر از زحمات و موفقیت‌های خود در محیط‌کاری، از طرف مدیر
۲	اهمیت دادن به تفاوت‌های فردی و توجه به روحیه دانش‌آموزان برای حل مشکلات آموزشی و تربیتی
۳	اهمیت قائل بودن در ایجاد فرصت و تشویق، برای سؤال کردن دانش‌آموزان
۴	توجه به مرتبط نمودن مطالب درسی با مسائل زندگی و تجارب واقعی شاگردان
۵	توجه در به‌کارگیری شیوه‌های مناسب و مؤثر تربیتی برای ایجاد و تقویت رفتار مثبت در دانش‌آموزان
۶	رعایت نظم در شروع و خاتمه کلاس و تسلط بر اداره کلاس با مشارکت دانش‌آموزان
۷	دقت به رعایت مقررات، در تصحیح اوراق امتحانی، ثبت نمرات و تحویل به موقع آنها به دفتر واحد آموزشی
۸	توجه به میزان ارزشیابی مستمر از فرآیند یاددهی-یادگیری و بکارگیری نتایج ارزشیابی برای ارتقاء کیفیت آموزشی و تربیتی
۹	اهمیت و توجه به ابداع روش‌ها و یا شیوه‌های مؤثر در انتقال دانش و مهارت‌های شغلی به دیگران
۱۰	اهمیت قائل بودن به شرکت یا همکاری در برگزاری جشنواره‌ها، مسابقات، فعالیت‌های علمی
۱۱	توجه به همکاری و تلاش برای رفع مشکلات تحصیلی و انضباطی فراگیران
۱۲	شرکت در جلسات آموزشی و توجیهی مرتبط با وظایف شغلی
۱۳	پرفایده دانستن حضور در کلاس‌های ضمن خدمت
۱۴	توجه، دقت و جدیت در طرح سؤالات آزمون، برگزاری و تصحیح اوراق امتحانی و ثبت نمرات در سامانه
۱۵	توجه به استفاده از مطالب سازمان دهنده، شامل مرور کردن مطالب و ایجاد ارتباط مطالب درسی با یکدیگر
۱۶	اهمیت قائل بودن به میزان استفاده مناسب از دفاتر کلاسی و گزارش مستمر از وضعیت تحصیلی، انضباطی و تربیتی
۱۷	توجه و اهمیت به همکاری با مدیر مدرسه، در تنظیم برنامه‌های درسی و کلاسی
۱۸	اهمیت به همکاری با مسئولین و سایر همکاران واحد آموزشی در برگزاری امتحانات، در حیطه وظایف شغلی
۱۹	توجه و اهمیت به حضور به موقع در محل کار و شرکت مؤثر در جلسات

رفتاری

آموزشی

بر اساس نتایج جدول (۶)، ۱۹ راهکار در مرحله اولیه مستخرج از تحلیل تماتیک مربوط در قالب دو مفهوم رفتاری و آموزشی طبقه‌بندی و کدگذاری گردید.

بحث و نتیجه‌گیری

تحلیل یافته‌ها سؤال اول پژوهش بیانگر آن است که، مؤلفه‌های مؤثر در رابطه با ارزیابی آموزشی- رفتاری معلمان و دبیران مدارس طلوع به صورت ویژگی‌های اخلاقی و شخصیتی، ویژگی‌های تخصصی، مهارت‌های تدریس، ارزیابی آموزشی، کنش روانشناسانه و مدیریت کلاس استخراج شد. به طوری که مدیریت کلاس درس به لحاظ رفتار معلمی می‌تواند در مؤلفه‌های رفتاری معلمان قرار بگیرد و از طرف دیگر به لحاظ ویژگی‌های تخصصی می‌تواند در بخش مؤلفه‌های آموزشی قرار بگیرد، چون مدیریت کلاس درس همه مقوله‌هایش در واقع رفتار نیستند. در مدیریت کلاس درس، داشتن اعتماد به نفس معلم در مؤلفه رفتاری می‌آید. معلمی یک اخلاق فاضله انسانی است از این رو ویژگی‌های اخلاقی از جمله مهم‌ترین ابعاد ویژگی‌های حرفه‌ای یک معلم است. مسئولیت‌پذیری، احترام و ادب، شخصیت معلمی، صداقت و درستی، جسارت در بیان، تعهد و عفت کلام و مانند این ویژگی‌ها سازنده ویژگی‌های اخلاقی معلم تراز جهانی است. معلم، در رفتار نیز معلم است از این رو سکنات رفتاری معلم نیز قدرت آموزندگی دارد و دانش‌آموزان از این رفتار نیز یاد می‌گیرند. از این رو، ویژگی‌های رفتاری از جمله صلاحیت‌های معلم تراز جهانی قلمداد می‌گردد. برخورد با هیجانات که نشان‌دهنده ویژگی‌های عاطفی معلم است از دیگر ابعاد مهم ویژگی‌های حرفه‌ای قلمداد می‌شود. مؤلفه‌های بُعد عملکرد اثربخش‌ترین مؤلفه‌ها را شامل می‌شوند که در میان آن، قدرت علمی معلم و فن بیان و ارائه مطلب و توان وی در طراحی آموزشی و مسائل مرتبط با برنامه‌ریزی، اجرا و ارزشیابی است که همه آنچه معلمی نامیده می‌شود را به صورت عملی به بروز و ظهور می‌رسانند. از آنجایی که ماحصل دانش معلم‌اند و نوک پیکان اثرگذاری آن می‌باشند، در اولویت اول دسته‌بندی می‌شوند. بعد از آن می‌توان به مؤلفه‌های رفتاری معلم اشاره داشت که می‌توانند دلسوزی و پیگیری و خستگی‌ناپذیر بودن معلم را موجب شوند. ابعاد دیگر به‌عنوان سنگ بنا و پایه محسوب می‌شوند. چه بسا دانش فراوانی را یک معلم کسب کرده باشد و یا نگرش بسیار مطلوبی را در وجود خود بپروراند اما هیچ‌گاه به مرحله بروز و ظهور نرسد، بنابراین اثربخش هم نباشد.

نتایج به‌دست آمده از سؤال اول پژوهش با نتایج تحقیق، چناری و همکاران (۱۳۹۹)، ماجدی و همکاران (۱۳۹۸) تقی‌پورظهیر، طاهری و جعفری (۱۳۹۷)، مظاهری و انصاری زاده (۱۳۹۷)

و فرخ‌نژاد و پیردادیان (۱۳۹۰) همسو و همراستا است

بر اساس یافته‌های حاصل از پژوهش پیشنهادهای کاربردی به صورت زیر ارائه شده است:
الف) در اجرای برنامه‌های ارزیابی آموزشی - رفتاری معلمان و دبیران مدارس طلوع، مدیران به صلاحیت آنان توجه کنند و به منظور حرفه‌ای کردن معلمان و دبیران در این حوزه مهم، برنامه‌های بهسازی در جهت بهبود عملکرد و نگرش آنان تدوین و اجرایی کنند.

ب) با توجه به ویژگی‌های شخصیتی و اخلاقی شناسایی شده پیشنهاد می‌شود، مدیران مدارس طلوع حین استخدام معلمان و دبیران به ویژگی‌های، وقت‌شناسی، نوع پوشش و ظاهر معلمان، مؤلفه‌های شوخ طبعی و بشاشیت رفتاری، تعهد و مسئولیت‌پذیری، عدالت‌محوری، علاقه و اشتیاق معلمان به دانش‌آموزان توجه ویژه‌ای نمایند.

ج) با توجه به اهمیت مدیریت و رهبری عنوان یک مؤلفه مهم در ارزیابی عملکرد پیشنهاد می‌شود مسئولین، برنامه‌ریزان و مدیران مدارس طلوع به ترویج انتقادپذیری و روحیه انتقادگری سازنده در بین معلمان، استفاده از استعدادها و قابلیت‌های همه معلمان و کارکنان، و روابط انسانی مطلوب توجه نمایند.

د) به منظور طراحی، اجرا و اصلاح مؤلفه‌های ارزیابی آموزشی - رفتاری معلمان و دبیران در سطوح مدارس طلوع از نظرات صاحب‌نظران عرصه تعلیم و تربیت از جمله: مدیران، معاونان و دبیران متعهد، متخصص و مجرب بهره‌گیری شود که با امکانات، شرایط، چالش‌ها و مشکلات مدارس آشنا هستند، و اتخاذ تصمیم به صورت مشارکتی انجام شود و برنامه‌ای متناسب با امکانات و شرایط موجود جهت ارزیابی آموزشی - رفتاری در مدارس طراحی و انتخاب شود.

و) برگزاری کارگاه آموزشی روش‌های جدید تدریس به صورت مداوم برای آشنایی معلمان روش‌های مختلف تدریس، توجه به دانش، تجربه و نگرش مثبت معلمان به طرح درس و شرکت در همایش‌های مرتبط و منظم و برنامه‌ریزی شده به منظور افزایش مشارکت آنان در ارزیابی آموزشی - رفتاری نیز توصیه می‌شود. از محدودیت‌های تحقیق می‌توان به جامعه آماری اشاره نمود که محدود به معلمان و دبیران مدارس طلوع در شهر تهران شده، در نتیجه در تعمیم نتایج آن به سایر مراکز آموزشی باید احتیاط لازم صورت پذیرد.

تشکر و قدردانی

از جناب آقای دکتر اصغر زمانی و داوران گران قدر، که در نگارش و تصحیح

مقاله سهیم بودند، کمال تشکر و قدردانی را دارم.

- بهرخ، سمیرا. (۱۳۹۸). فرآیند آموزش کارکنان سازمان و ضرورت اجرای آن، *فصلنامه تخصصی داخلی لیزینگ صنعت و معدن*، شماره ۱۶: ۲۴-۲۷.
- تقی‌پورظهیر، علی؛ طاهری، احمد و جعفری، پروش. (۱۳۹۷). ارائه مدلی برای ارزیابی عملکرد مدارس مقطع متوسطه اول (مطالعه موردی: استان خراسان رضوی)، *فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی*، ۱۲(۳): ۱۶۱-۱۷۹.
- چناری، زمره؛ بهمنی، لیلا و برکت، غلامحسین. (۱۳۹۹). ارائه الگویی برای سنجش کیفیت آموزشی در مدارس ابتدایی: مورد مطالعه شهرستان اندیمشک. *نشریه علمی آموزش و ارزشیابی (فصلنامه)*، ۱۳(۵۲): ۱۶۱-۱۸۵.
- حاجی‌تبارفیروزجایی، محسن؛ جام‌گوهری، صمد و میرعرب‌رضی، رضا. (۱۳۹۹). امکان‌سنجی بومی‌سازی و موقعیتی‌سازی برنامه درسی در مدارس ابتدایی. *مطالعات آموزشی و آموزشگاهی*، ۹(۴): ۶۵-۹۰.
- خادمی‌فرد، نورمحمد؛ عباس‌پور، عباس و حسین‌زاده، مهدی. (۱۳۹۴). شناسایی ویژگی‌ها و ابعاد مدارس اسلامی در ایران به‌همراه ارائه الگوی مطلوب مدرسه اسلامی، *اندیشه‌های نوین تربیتی*، ۱(۳): ۶۵-۸۶.
- رضایی‌شریفا‌بادی، سعید. (۱۳۹۵). *تحلیل نتایج ارزیابی دانشگاه الزهرا (س)*. تهران: انتشارات دانشگاه الزهرا (س)، چاپ اول.
- سبجانی‌نژاد، مهدی و زمانی‌منش، حامد. (۱۳۹۱). شناسایی ابعاد معلم اثربخش و اعتبار سنجی مؤلفه‌های آن توسط دبیران دوره متوسطه شهر یاسوج. *پژوهش در برنامه‌ریزی درسی*، ۹(۳۲): ۶۸-۸۱.
- سعیدی‌رضوانی، محمود؛ امین‌خندقی، مقصود؛ باغلی، حسین و محمدی‌چابکی، رضا. (۱۳۹۵). بررسی دیدگاه دانش‌آموزان پایه سوم دوره متوسطه، پیرامون تحقق اهداف قلمرو عمل و رفتار برنامه درسی دین و زندگی. *مسائل کاربردی تعلیم و تربیت اسلامی*، ۱(۲): ۹۹-۱۲۷.
- سمیعی‌زفرقندی، مرتضی. (۱۳۹۳). ارائه مدلی مناسب برای اجرای دوره‌های آموزش نیروی انسانی. *فصلنامه علمی - پژوهشی تعلیم و تربیت*، ۳۰(۱): ۱۳۵-۱۵۴.
- شعبانی، رسول؛ ناطقی، فائزه و فقیهی، علیرضا. (۱۳۹۷). ارزشیابی نظام آموزشی حوزه علمیه کاشان با استفاده از الگوی CIPP (مورد مطالعه: سطح یک حوزه علمیه کاشان). *مسائل کاربردی تعلیم و تربیت اسلامی*، ۳(۴): ۶۷-۹۴.
- شکوری، ابوالفضل و دارا، جلیل. (۱۳۹۱). بررسی نقش مدارس اسلامی در تقویت فرهنگ حجاب از منظر سرمایه اجتماعی. *فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران*، ۴(۳): ۷۱-۹۷.
- عبدالحسینی، معصومه. (۱۳۹۵). بررسی جایگاه نهاد مدرسه در سیاست فرهنگی جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر امور تربیتی، پایان‌نامه منتشر نشده کارشناسی ارشد، دانشگاه باقرالعلوم (ع)، قم.
- عبدالملکی، شوبو؛ نصیری‌بنی‌ولک، فخرالسادات و افضل، افشین. (۱۳۹۹). ساخت و اعتباریابی مقیاس ارزیابی عملکرد عالی مدارس. *مطالعات آموزشی و آموزشگاهی*، ۹(۱): ۱۰۱-۱۲۲.
- عزتی، میترا؛ دیالمه، نیکو؛ افضل‌قادی، منا. (۱۳۹۸). رفتار فرانقشی در سازمان‌های آموزشی، تحلیل تطبیقی مؤلفه‌ها با تأکید بر آموزه‌های تربیتی اسلامی، *فصلنامه مسائل کاربردی تعلیم و تربیت اسلامی*، ۴(۱): ۱۱۶-۸۷.
- فرخ‌نژاد، خدانظر و پیردادیان، معصومه. (۱۳۹۰). تضمین کیفیت از طریق ارزیابی کیفیت فرآیند تدریس - یادگیری در نظام دانشگاهی، همایش ارزیابی درونی کیفیت در نظام دانشگاهی.
- فرهین‌فراهانی، محسن؛ کشاورز زاده، علی و نصیری، زهره. (۱۳۹۲). طراحی و اعتبارسنجی ملاک‌ها و شاخص‌های ارزیابی کیفیت دانش‌آموزان مدارس متوسطه (مطالعه موردی: مدارس استان کهگیلویه و بویراحمد). *دو فصلنامه مطالعات برنامه‌ریزی آموزشی*، ۳(۵): ۱۱۹-۱۳۱.
- قلی‌زاده، آذر؛ قنبری‌طلب، محمد و قنبری، علی. (۱۳۹۱). بررسی تأثیرانواع ارزشیابی بر پیشرفت تحصیلی در درس علوم تجربی پایه سوم ابتدایی دانش‌آموزان شهرستان لردگان. *پژوهش در برنامه‌ریزی درسی*، ۹(۳۲): ۸۲-۹۴.
- قهرمانی‌فرد، کامیار و سعیدعباس‌زاده، میرمحمد. (۱۳۹۴). طراحی و اعتباربخشی مدل بومی استانداردهای حرفه‌ای معلمان دوره دوم متوسطه (مطالعه‌ای آمیخته با جنبه‌های کیفی و کاربرد تکنیک دلفی). *مطالعات آموزشی و آموزشگاهی*، ۴(۲): ۲۷-۵۰.
- کریمی، روح‌انگیز؛ نوه‌ابراهیم، عبدالرحیم؛ حسن‌پور، اکبر و موسی‌پور، نعمت‌الله. (۱۳۹۹). طراحی الگوی ارزیابی عملکرد اعضای هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان. *مطالعات آموزشی و آموزشگاهی*، ۹(۳): ۲۵۳-۲۸۴.

- کریمی، مرضیه و فیاض، ایراندخت. (۱۳۸۹). بررسی مهارت‌های ارتباطی بین‌فردی در سیره معصومان(ع). *فصلنامه علمی تربیت اسلامی*، ۵(۱۰): ۲۸-۷.
- گودرزی، اکرم؛ دیالمه نیکو و احمدی‌زمانی، زهرا. (۱۳۹۸). تبیین عوامل مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان بر اساس رساله حقوق امام سجاد با تأکید بر نقش مدرسه، *فصلنامه مسائل کاربردی تعلیم و تربیت اسلامی*، ۴(۲): ۹۸-۶۵.
- ماجدی، پری‌سیماسادات؛ نادری، عزت‌اله و سیف‌نراقی، مریم. (۱۳۹۸). صلاحیت‌های معلمی متناسب با ویژگی‌های جهانی و اعتبارسنجی آن از دیدگاه مدیران و معلمان نمونه مدارس. *مدیریت مدرسه*، ۷(۱)، ۸۴-۱۰۴.
- مظاهری، حسن و انصاری‌زاده، فهیمه. (۱۳۹۷). ارزیابی صلاحیت‌های حرفه‌ای فارغ‌التحصیلان دانشگاه فرهنگیان استان قم. *توسعه حرفه ای معلم*، ۳(۳)، ۹۱-۱۱۳.
- مؤسسه فرهنگی طلوع: www.tollou.ir.
- میرشاه‌جعفری، سید ابراهیم؛ شریف، مصطفی و قاسمی‌تادوانی، ستار. (۱۳۹۰). بررسی رابطه ارزشیابی کلاس در دو الگوی ارتباطی مکانیکی و ارگانیکی معلم با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان. *رویکردهای نوین آموزشی*، ۶(۲): ۶۱-۸۲.
- میرکمالی، سیدمحمد و حاج‌خزیمه، مجتبی. (۱۳۹۵). آرایه الگوی اخلاق حرفه‌ای برای معلمان مدارس ابتدایی: مطالعه موردی معلمان مدارس ابتدایی پسرانه دولتی در شهر تهران. *مطالعات آموزشی و آموزشگاهی*، ۵(۱)، ۹-۳۰.
- وحدانی، محسن؛ محرم‌زاده، مهرداد و سید عامری، حسن (۱۳۹۱). ارتباط بین ابعاد شخصیت (مدل ۵ عاملی) و فرسودگی شغلی در معلمان مدارس استثنایی استان خراسان شمالی، *فصلنامه تعلیم و تربیت*، ۱۱۲(۱)، ۱۴-۵.

REFERENCES

- Baldauf, A., Cravens, K. S., & Binder, G. (2003). Performance consequences of brand equity management: evidence from organizations in the value chain. *Journal of product & brand management*.
- Buchanan, J., Harb, G., & Fitzgerald, T. (2020). Implementing a teaching performance assessment: An Australian case study. *Australian Journal of Teacher Education*, 45(5), 5.
- Ellis, V., & Loveless, A. (Eds.). (2013). *ICT, pedagogy and the curriculum: Subject to change*. Routledge.
- <https://eurasianet.org/georgia-inclusive-public-education-making-progress>.
- Lee, E. (2019). *Developing Teachers: Improving professional development for teachers*. Published by: the Sutton Trust.
- Santiago, P., & Benavides, F. (2009). Teacher Evaluation: A Conceptual Framework and Examples of Country Practices, paper presented at the OECD-Mexico Workshop "Towards a Teacher Evaluation Framework in Mexico: International Practices, Criteria and Mechanisms", Mexico City.
- Schlundt, D. G., & McFall, R. M. (1985). New directions in the assessment of social competence and social skills. *Handbook of social skills training and research*, 22-49.
- Stacey, M., Talbot, D., Buchanan, J., & Mayer, D. (2020). The development of an Australian teacher performance assessment: Lessons from the international literature. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 48(5), 508-519.